

Bogár László: Azért a víz az úr?

2013 június 11. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Bár az évszázad vagy talán évezred árvize elmúlni látszik, legalábbis a Duna magyarországi szakaszán, azért mindig adódik ilyenkor tanulság is.

Az is persze, hogy azért minden súlyos bels? konfliktus ellenére képesek vagyunk együttérzésre és

együttm?ködésre, és ez legyen azért reménykelt? mindnyájunk számára. De akad más is.

Nagyjából egyetlen hét alatt felfoghatatlan mennyiség?, százmillió tonnákban mérhet? víz áramlik át Magyarországon. Az éves teljes vízfogyasztásunk sokszorosát kitev? vízmennyiség ilyenkor nem áldás, hanem átok, és mindenki fellélegzik, amikor a fenyeget? víztömeg pusztító hulláma elhagyja az országot. És aztán néhány hét múlva menetrend szerint beköszönt az aszály, és súlyos vízhiány rontja a gazdaság m?ködési feltételeit. Ilyenkor persze büszkén felsóhajtunk, hogy az emberi helytállás által emelt gátak kibírták, és nagyobb tragédia nélkül megúsztuk a fenyeget? drámát. Aztán meg sopánkodunk, hogyan oldjuk meg a súlyos vízhiányt. Ahogy Széchenyi fogalmazott annak idején „Nem a víz nemléte a baj, de az, hogy ott nincs elég víz, hol kellene, mid?n ott, hol semmi haszna, elég, tán még sok is van”. De vajon kikerülhetetlen-e ezeknek a drámáknak a megismétl?dése?

Az ember ilyenkor mindig a természet vad er?ir?l beszél, amelyek megzabolázása, általa épített gátak közé szorítása az ? szent feladata. Ám fel kell tennünk a kérdést, valóban ez az egyetlen lehetséges megközelítése ennek a kérdésnek? Van-e, lehet-e valami más elbeszélési módja is ennek a történetnek? A víz a földdel, a leveg?vel és a napfényt megtestesít? t?zzel az emberi létezés szakrális ?selemeit testesíti meg. (Vegyük észre, hogy itt a három halmazállapot és a halmazállapot megváltozását el?idéz? h?forrás jelenik meg az emberi gondolkodásban, sok ezer évvel a modernitás tudományértelmezése el?tt.) A legels? emberi települési formák dönt?en és alapvet?en a vízzel való gazdálkodásra épültek. A potamikus és thalasszikus kultúrák elnevezése is arra utal, hogy a víz már a leg?sibb kultúrákban is meghatározó jelent?ség? volt. Ma is csodálat tárgyát képezik például azok a magashegyi civilizációk, amelyek a vízgazdálkodás máig is megismételhetetlenül kifinomult, elképeszt? tudásról árulkodó remekm?veit megalkották.

Az ember tehát soha nem legy?zend?, megzabolázandó ellenségnek tekintette a vizet, hanem az élet forrásának, amelyre csak végtelen szakrális tisztelettel lehet tekinteni. A víz a tisztaság, a megtisztulás szent forrása minden vallásban. A Kárpát-medence népeinek csodálatosan leleményes és harmonikus vízgazdálkodási rendszereir?l többek között Andrásfalvy Bertalan könyveib?l értesülhetünk. Az itt él? népek türelemmel, szelídséggel és alázattal (ezeknek a szakrális képességeknek az összefoglaló neve az egyetemes szeretet) próbálták lassú iparkodással megérteni a víz legbels? természetét, és nem megzabolázandó, legy?zend? ellenfélként kezelték, hanem áldásként, minden élet forrásaként. A víz legbels? természetének megértésével éppen azt szerették volna el?segíteni, hogy a víz szabadon tehesse azt, amit a teremtés szakrális logikája alapján tennie kell.

A fokgazdálkodás például éppen ezt próbálta elérni „szelíd” technikáival. A fok mint vízföldrajzi-tájgazdálkodási fogalom egy folyó medre és ártere közötti oldalirányú medret vagy csatornát jelent, amelyen a folyó vize áradáskor kifolyik az ártérre, apadáskor pedig vissza. A fok ilyen értelemben jelenik meg olyan helynevekben, mint például Siófok, minthogy a Sió folyó a Balatonból ered (vagy másképpen: fakad), vagy Fokt? település a Duna mellett, vagy a Tiszai-Alföldön Nagy-fok, Fok-lapos stb. Mindez a Kárpát-medence két nagy folyója mentén az ott él?k számára biztonságot és kiszámítható b?séget, jólétet jelentett. A földm?velés komplex rendszerébe a „vízm?velésnek” ezek a formái szervesen beletartoztak, és évszázadokon át m?ködtek kiválóan.

Ma már azt is tudjuk, hogy mindez még a Kárpát-medence klimatikus adottságait is kedvez?en befolyásolta. De a nekilendül? nyugatias modernitás, ami a 19. századtól kezdve egyre inkább kapitalizmusként nevezi meg önmagát, „alacsony hatékonyságú” és „pazarló” gazdálkodási formaként bélyegezte meg mindezt, és egyre határozottabban követelte a „folyószabályozást”. A fogalom így, ebben a formában nyilván manipulatív és álságos volt, mert azt sugallta, hogy eddig persze „anarchia” volt, ami épp a lényeg meghamisítása. Az újfajta „szabályozás” lényege, hogy ezeket a fokokat a modern kori vízrendezések betömték, elgátolták; és az iparszer? vízgazdálkodás a töltésezéssel az árteret az árvizek oldalirányú felduzzasztására, a csatornázással a többletvizek miel?bbi és minél teljesebb levezetésére használja, ami a kevés csapadékot kapó alföldi területek súlyos és rendszeres vízkészlethiányát okozza.

Az alföldi vízháztartási problémák rendezésének, az árvizek és a vízkészlethiány hosszú távú megoldásának a kulcsai a fokok, vagyis az oldalirányú vízkivezetés használatának felújítása, és a tájhasználat ehhez kapcsolódó igazításával a táj „vízpuffer” kapacitásának növelése. Az a máig is büszkén emlegetett stratégia, amit „folyószabályozásként” ismerünk, valójában az országot akkor már meghatározó t?kestruktúrák rejtett „tér-hatalmi” er?szakgyakorlását jelentette, és merjük kimondani, azt jelenti ma is. Azt aligha gondolhatjuk, hogy ebb?l a lassan két évszázados zsákutcából létezik gyors kihátrálás, de legalább kezd?djék el a létszemléletünk olyan átalakulása, amely világossá teszi, hogy „Habár föl?l a gálya, / S alúl a víznek árja, / Azért a víz az úr!”

Bogár László - magyarhirlap.hu

Ajánló